

Nr 16

Utlåtande i anledning av väckt motion om inrättande av en statlig konsertbyrå.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 625 av herrar *Lindkvist* och *Arvidson* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning angående inrättandet av en statlig konsertbyrå med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna.

I motionen framhålles bl. a. att sedan 1947 års musikutredning framlade sina förslag i september 1953 har utvecklingen inom musiklivet ytterligare understrukit behovet av en statlig konsertbyrå.

På grund av den enorma utvecklingen, särskilt under de senaste åren, av den mekaniska musikdistributionen genom radio, TV och grammofon har den levande musiken och speciellt solist- och kammarmusiken kommit i ytterst trängt läge, säger motionärerna. Det statliga och kommunala stödet till musiken har koncentrerats till större städer med symfoniorkestrar, medan solist- och kammarmusiken fått dra sig fram praktiskt taget utan sådant stöd. Detta, påpekar motionärerna, är från musikkulturell synpunkt beklagligt dels med tanke på att solist- och kammarmusiklitteraturen är betydligt rikare än den för orkester, dels att solister och kammarmusiker är lättrorliga enheter, som utan alltför stora gage- och resekostnader kan besöka många orter, vilka eljest sällan får någon kontakt med kvalitativt högtstående, levande musik.

Radio, TV och grammofon kan ej ersätta den levande musiken på det konstnärliga planet.

Bristerna i den nuvarande ordningen orsakas i hög grad av att arrangerandet av solist- och kammarmusikkonserter bedrivs av privata arrangörer i vinstsyfte. Som en av de allvarligaste olägenheterna härav framhålles att konsertväsendets utformning och planering efter musiklivets behov omöjliggöres.

Endast en försvinnande minoritet av de högskoleutbildade svenska solistiska tonkonstnärerna kan leva på sitt yrke — majoriteten tvingas söka sin utkomst på andra områden eller helt lämna musiken.

För att råda bot på dessa olägenheter måste en central konsertbyrå med statligt stöd upprättas.

Den statliga konsertbyråns verksamhet bör inriktas på uppbyggande av en rikskonsertorganisation i samma stil som Riksteatern.

Motionärerna påpekar att musiken hör till de mest eftersatta kulturområdena. *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 11 saml. Nr 16—19*

råderna och att det statliga stödet inte står i rimlig proportion till vårt samhälles resurser.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från Musikaliska akademien och berett Svenska tonkonstnärsförbundet tillfälle att inkomma med yttrande. Dessutom har Gottfrid Boon-sällskapet inkommit med yttrande.

Musikaliska akademien anför:

Med hänsyn till den utomordentligt stora betydelsen för det svenska musiklivet av en på konsertarrangemang och tonkonstnärsmädling inriktad verksamhet vill Musikaliska akademiens styrelse livligt tillstyrka bifall till motionärernas hemställan. Det framstår som angeläget, att utredningen i fråga verkställes så snabbt, som förhållandena medge.

Svenska tonkonstnärsförbundet säger sig hälsa motionens förslag med största glädje och framhåller att redan 1947 års statliga musikutredning framförde kravet om en statlig konsertbyrå som ett av de för hela det svenska musiklivet mest angelägna kraven.

Förbundet anför i övrigt följande:

1. Behovet av en centralt planerad, riksomfattande konsertverksamhet kommer till uttryck i det under senare år starkt ökade musikintresset runt om i landet. Tillströmningen till den musikverksamhet, som förekommer inom den frivilliga folkbildningsrörelsen, är mångdubbelt större än på något annat estetiskt område. Under verksamhetsåret 1960—1961 hade sålunda t. ex. Arbetarnas bildningsförbund inte mindre än 71 000 deltagare — därav drygt hälften ungdomar! — i sin musikverksamhet, d. v. s. drygt fyra gånger så många deltagare som studieverksamheten inom litteratur, konst och teater s a m m a n l a g t under samma period.

Musikverksamheten inom ungdoms-, nykterhets-, religiösa organisationer o. s. v. uppvisar likartade tendenser. Läggs därtill de många kommunala musikskolornas omfattande verksamhet, framstår det aktiva musikintresset inom vårt folk såsom ojämförligt mycket större än aktiviteten och bildningsintresset på något annat estetiskt område. Det starka inslaget av ungdom i denna musikaktivitet synes oss ytterligare framhäva betydelsen av att detta det svenska folkets musikintresse verkligen tas till vara och utvecklas.

2. Motionärernas förslag om upprättandet med statligt stöd av en rikskonsertorganisation för musiklivet i nära anknytning till folkbildningsarbetet, folkrörelserna och musikverksamheten överallt i landet är ett utomordentligt fruktbart förslag, vars förverkligande skulle kunna få enorm betydelse för hela det svenska musiklivet. Man behöver bara påminna om vad Riksteatern, som är en motsvarande organisation på teaterlivets område, betytt för att utveckla och höja teaterintresset i landet, inte minst bland ungdomen.

Under nuvarande förhållanden förekommer någorlunda regelbunden konsertverksamhet av konstnärlig halt endast i de allra största städerna, medan landet i övrigt mycket sporadiskt eller över huvud taget inte alls har möjlighet att lyssna till levande musik. De orkesterföreningar, som existerar, kan genom enstaka turnéer besöka endast den närmaste omgivningen. Solister och kammarmusiker, som är mera lätttrörliga enheter än de stora symfoniorkestrarna, har å andra sidan stora svårigheter att på egen hand

och utan någon central planering organisera regelbunden konsertverksamhet av mera riksomfattande karaktär.

3. Den konsertverksamhet i skolorna på lektionstid, som motionärerna föreslår att rikskonsertverksamheten även skall innefatta, syns oss utomordentligt betydelsefull. Sådana skolkonserter skulle på orter som inte äger någon fast konsertinstitution — vilket som bekant är regeln — ge eleverna möjlighet att få kontakt med levande musik, framförd av högt kvalificerade tonkonstnärer, vilket är en förutsättning för all musikfostran. Även för musiklärarnas del skulle personlig kontakt med turnérande tonkonstnärer kunna innebära stor stimulans.

4. Flertalet solistiskt utbildade svenska tonkonstnärer kan endast i ringa utsträckning finna arbets- och utkomstmöjligheter inom det nuvarande svenska konsertväsendet. Efter en mycket lång, ofta från barndomen bedrivna utbildning, fullbordad vid musikhögskolan eller därmed jämförlig läroanstalt, nödgas många av dessa instrumental- och sångsolister på grund av bristande arbets- och utkomstmöjligheter söka sitt levebröd på andra områden. Enbart från musikhögskolans solistklasser utexamineras årligen ca ett 40-tal instrumental- och sångsolister. Denna utbildning ter sig, även från statens synpunkt, alltför dyrbar med tanke på bristen på arbetsuppgifter för de färdigutbildade tonkonstnärerna.

5. Regeringarna i Sverige, Norge och Finland — den danska regeringen har utfäst sig att följa exemplet — beviljar statliga anslag till nordiskt musiksamarbete. Den svenska regeringen har för ändamålet tillsatt en statlig nämnd för nordiskt musiksamarbete (ordförande professor Seve Ljungman). Nämndens verksamhet försvåras emellertid av de rådande bristerna inom det svenska konsertväsendet. Dessa svårigheter påtalades av nämnden i en skrivelse till Kungl. Maj:t av den 20/11 1961, där det bl. a. hette: »Nämnden vill i detta sammanhang även peka på de stora svårigheter, som för närvarande föreligger för de flesta artister att få konserter arrangerade, vare sig det gäller i hemlandet eller i de nordiska grannländerna. Nämnden saknar för egen del alla möjligheter att biträda vid förmedling av arrangemang.»

6. Rikskonsertverksamhet är sedan ett år tillbaka med statligt stöd igångsatt i Norge. Nordiskt solistråd för utövande tonkonstnärer, som är ett samsarbetsorgan för de nordiska ländernas instrumental- och sångsolister samt dirigenter, har i en skrivelse av den 18/2 1962 till Nordiska kulturkommissionen understrukit »att den nordiska musikutväxlingen skulle i hög grad befrämjas, om alla nordiska länder hade sina självständiga rikskonsertorganisationer. För närvarande har endast Norge en dylik organisation».

Sammanfattningsvis vill Svenska tonkonstnärsförbundet ge uttryck åt sin helhjärtade uppskattning av och sitt oförbehållsamma instämmande i det förslag, som herrar Lindkvist och Arvidson framfört i sin motion. Förslaget om inrättandet av en statlig konsertbyrå med syfte att bygga upp en rikskonsertorganisation i nära anknytning till folkbildningsorganisationerna, folkrörelserna och den livaktiga musikverksamheten runt om i landet, är enligt vår mening ett av de mest betydelsefulla och konstruktiva förslag för främjande av det svenska musiklivet, som framlagts sedan den stora musikutredningens betänkande offentliggjordes. Det är vår livliga förhoppning att det skall vinna riksdagens stöd.

Själva behovet av en statlig konsertbyrå är till fyllest utrett i musikutredningens betänkande »Musikliv i Sverige» (SOU 1954: 2, kap. IV, s. 149—

158), där man dock avstod från ett detaljerat organisationsförslag för konsertbyrån med hänvisning till den utredning om de statliga företagsformerna, som då var under arbete. Sistnämnda utredning har emellertid icke behandlat frågan. Den utredning, varom herrar Lindkvist och Arvidson nu hemställer, bör alltså kunna begränsas till en snabbutredning om konsertbyråns organisation och budget för det första verksamhetsåret. Det är vår förhoppning att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en sådan begränsad snabbutredning, som gör det möjligt att snarast igångsätta den svenska rikskonsertverksamheten.

Svenska tonkonstnärsförbundet vill slutligen framföra som sin bestämda åsikt, att de uppgifter, som kommer att åvila den planerade konsertbyrån, är av oerhört stor betydelse för svenskt musikliv även med tanke på den rådgivande och planerande verksamheten i fråga om programmens utformning, turnéernas uppläggning och genomförande, solisternas lämplighet för olika uppgifter m. m. Därför är det oss angeläget att få framföra önskemålet, att i ledningen för konsertbyrån måtte placeras personer som med administrativa, organisatoriska och merkantila förtjänster förenar musikalisk yrkesutbildning, levande kontakt med svenskt och utländskt musikliv, samt vidsträckt personkännedom i fråga om både konsertinstitutioner och seriösa artister.

Gottfrid Boon-sällskapet ansluter sig helt till förslaget om inrättande av en statlig konsertbyrå.

Sammanslutningen är, anför sällskapet, relativt nybildad och rent ideell samt består huvudsakligen av pianister och pianopedagoger. Dess syfte är bl. a. att medverka till att bredda fältet för musikkulturen i landet, särskilt då med avseende på pianospel och pianoundervisning. Det är därför sällskapet synnerligen angeläget att lämna sitt oreserverade stöd åt de initiativ som tages i avsikt att öka arbetsmöjligheterna för den vanligen så vanlotade grupp bland solister och kammarmusiker som pianisterna utgör. För den enskildes konstnärliga mognad och för utvecklingen av den från kultursynpunkt betydelsefulla solistverksamheten måste de arbetsmöjligheter som på detta sätt kunde beredas, anses vara en absolut nödvändighet.

Utskottet

I 1947 års musikutrednings betänkande »Musikliv i Sverige» (SOU 1954: 2) framlades bl. a. förslag om inrättande av ett statligt förmedlingsorgan för förmedling av tonkonstnärer och arrangemang av konserter m. m. Utredningen anförde som motiv för förslaget bl. a. att konsertväsendet var bristfälligt och ineffektivt och att brist förelåg på arbetsuppgifter och engagemangsmöjligheter för svenska, vid musikhögskolan utbildade solister. Utredningen framförde i övrigt åtskilliga synpunkter i frågan och angav riktlinjer för förmedlingsorganets uppbyggnad och verksamhet. Något mera detaljerat förslag till organisation ansåg sig utredningen emellertid

icke böra utarbeta, då frågan härom lämpligen borde upptagas av den då verksamma utredningen beträffande de statliga företagsformerna. Utredningen framhöll också bl. a. att förslaget vore möjligt att genomföra helt oberoende av musikutredningens förslag på andra områden av musiklivet. Spörsmålet har emellertid icke upptagits av utredningen om de statliga företagsformerna, som numera avslutat sitt arbete.

Utskottet hyser för egen del den meningen att ökade möjligheter för vårt folk att få höra god, levande musik i olika former är ett betydelsefullt led i den fostran till bättre förståelse för musikaliska värden som väl alla finner önskvärd. Det är också angeläget att de som redan har vilja och förmåga att tillgodogöra sig sådan musik får tillfälle härtill. Såvitt utskottet kunnat bedöma har utvecklingen efter det musikutredningen avgivit sitt betänkande accentuerat behovet av åtgärder för att tillgodose dessa ändamål. Ett starkt ökat musikintresse har kunnat iakttagas, bl. a. inom folkbildningsorganisationerna. Staten har genom ökad stipendiegivning till musikstuderande gjort det möjligt för ett vidgat antal att erhålla högre musikalisk utbildning. Den kraftiga expansionen i fråga om radio, TV och grammofon har, samtidigt som den stimulerat till ökat musikintresse, medfört särskilda svårigheter för många, även högt kvalificerade, utövare av levande musik att få ge konserter. Bristerna i den nuvarande situationen framträder med särskild påtaglighet på platser utanför de större tätorterna. Det är en angelägen kulturuppgift för det allmänna att med lämpliga medel söka få till stånd ett rikare konsertliv med en väsentligt större spridning till olika delar av landet än som hittills varit möjligt. För detta syfte vore det, såvitt utskottet kunnat bedöma, av värde att liksom redan är fallet inom riksteatern äga tillgång till dels en på lokala publikorganisationer grundad riksorganisation och dels ett centralt förmedlingsorgan. Det må erinras om att riksteatern består av en samling lokala organisationer eller teaterföreningar, vilka har till uppgift att organisera de föreställningar som produceras och förmedlas av den centrala organisationen. För att åstadkomma en motsvarande ordning på musiklivets område kräves initiativ och ekonomiska insatser från statens sida.

Utskottet ansluter sig i allt väsentligt till de synpunkter i förevarande fråga som anförts i motionen och yttrandena över densamma och som ligger helt i linje med musikutredningens förslag samt vill tillstyrka att en utredning av de i motionen upptagna frågorna kommer till stånd. Med hänsyn till bl. a. att ett grundläggande material redan framlagts av musikutredningen finner utskottet icke påkallat att här föreslå några direktiv för utredningen.

Utskottet får sålunda under återopande av vad ovan anförts hemställa, att riksdagen i anledning av motion II: 625 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning av frågan om

inrättande med statligt stöd av en konsertbyrå och en därtill knuten riksorganisation för konsertverksamhet.

Stockholm den 21 mars 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Carl Albert Anderson*, Möller, Nestrup*, Sörlin*, Kaijser, Söderberg*, Axel Emanuel Andersson, Hedström, Olofsson*, Widén*, Tage Johansson och Schött;

från andra kammaren, fru Eriksson i Stockholm, herrar Jacobsson i Sala* och Hamrin i Jönköping, fru Jäderberg, herr Svensson i Kungälv*, fru Thunvall, herrar Nilsson i Bästekille, Lundmark*, Björkänge, Börjesson i Glömminge, Berglund och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.